

Znění Tolerančního patentu.

Zásadní rozhodnutí o toleranci a směrnicí, podle nichž mělo postavení nekatolíků býti upraveno, obsahuje list císaře Josefa II. dvorské kanceláři ze dne 13. října 1781. Přesné znění patentu, t. j. oběžníku dvorské kanceláře zemským vládám, nařizujícího vyhlášení tolerance, bylo však ve státní radě stanoveno teprve dne 20. října a expedováno o několik dní později; oběžník tento byl však rovněž opatřen datem 13. října. Dolejší znění Tolerančního patentu, jak byl upraven ve státní radě, vyjímáme z knížky Gustava. Franka: Toleranční patent (ve Vídni 1881), str. 28-31, při čemž jsme překlad na některých místech podrobili opravě.

Josef II.

Veškerým c. k. zemským úřadům.

"Milí věrní! Jsouce přesvědčeni jednak o škodlivosti všeho nátlaku na svědomí a jednak o velikém užítku, kterýž pro náboženství a stát pochází z pravé křesťanské tolerance, viděli Jsme se pohnuti, vyznavačům augsburského a helvetského náboženství, pak nesjednoceným Řekům povolit všude soukromé vykonávání jejich náboženství bez ohledu na to, zdali kdy stávalo nebo kdy zavedeno bylo čili nic. Katolickému náboženství samojedinému má zůstatí přednost veřejného náboženského vykonávání, obojímu protestantskému náboženství však, jakož již stávajícímu nesjednocenému řeckému má na všech místech, kde se to podle níže uvedeného počtu lidí a podle možnosti obyvatelů učiniti dá, a kde nekatolíci práva veřejného vykonávání náboženství nepožívají,¹ soukromé vykonávání dovoleno býti. Zejména pak svolujeme k tomu:

Předně: aby nekatolíci poddaní, kde žije 100 rodin, byť i v místě modlitebny anebo duchovního správce nebydlely, nýbrž část jich byla vzdálena několik hodin, směli sobě vystavěti vlastní modlitebnu a mimo to školu; vzdálenější pak do nejbližší, však v c. k. dědičných zemích se nacházející modlitebny, kolikrátkoli by chtěli, se vypraviti mohou, též jejich duchovní z dědičných zemí svých domácích víry navštěvovati a jim i nemocným potřebným vyučováním, duchovním a tělesným potěšením přísluhovati, však nikdy, pod uvarováním nejtěžší odpovědnosti, nemají překážeti, aby tím aneb oním nemocným dožádaný katolický duchovní povolán nebyl.

Co se týče modlitebny, nařizujeme výslovně, aby, kde toho ještě není, taková modlitebna neměla žádného zvonění, žádných zvonů, věží, ani veřejného vchodu z ulice, jenž by chrám představoval, jinak však mohou ji, z jakékoli hmoty chtějí, vystavěti, též posluhování jejich svátostmi a vykonávání služeb Božích jak v místě samém tak přenášením jich k nemocným v příslušejících filiálkách, potom veřejné pohřby s průvodem jejich duchovního maji býti úplně dovoleny.

Za druhé: zůstávají se jim na vůli, aby ustanovovali své vlastní učitele, kteříž od sborů vydržování býti mají, na kteréž však naše tamnější školní ředitelství má dohlížeti, co se vyučovacího způsobu a pořádku týče. Podobně povolujeme:

Za třetí: nekatolickým obyvatelům nějakého místa, jestliže své duchovní správce sami vydržují, volbu jich, kdyby to však vrchností na se vzíti chtěly, musely by ovšem požívatí práva praesentačního; potvrzení vyhrazujeme si však tím způsobem, že, kde se protestantské konsistoře nacházejí, toto potvrzení jimi, a kde jich není, buďto protestantskými konsistoremi trvajících již na Těšínsku anebo v Uhrách uděleno býti má, pokud by toho okolnosti nevyhledávaly, aby v zemích byly zřízeny vlastní konsistoře.

Za čtvrté: štolní poplatky zůstanou, jako ve Slezsku, vyhrazeny řádnému faráři (parcho ordinario).

Za páté: Soudnictví ve věcech náboženství, nekatolíků se týkajících, milostivě ukládáme našemu politickému zemskému úřadu s příbráním jednoho anebo druhého z jejich duchovních a bohoslovců, kterýž má podle jejich náboženských zásad věc posouditi a rozhodnouti, proti čemuž však se zůstává odvolání k našemu politickému dvorskému místu.

Za šesté: Od dávání dosud obvyklých reversů při sňatcích se strany nekatolíků v příčině vychování jejich dětí v římsko-katolickém náboženství má se od nynějška úplně upustiti, poněvadž při katolickém otci všechny dívky, jak mužského tak ženského rodu mají býti vychovány beze všeho dotazování v katolickém náboženství, což se za přednost panujícího náboženství pokládá, kdežto naproti tomu při protestantském otci a katolické matce dívky pohlaví následovati mají.

Za sedmé: Nekatolíci by mohli příště dispensací býti připuštěni ke koupi domů a statků, k právu měšťanskému a mistrovskému, k akademickým hodnostem a civilním službám, a nemají býti přidržováni k žádnému jinému způsobu přísahání než k tomu, jenž se s jejich náboženskými zásadami srovnává, ani k obcování průvodům anebo služebnostem panujícího náboženství, leč by sami chtěli. Také se má bez ohledu na rozdíl náboženství při všech volbách a všelikém propůjčování služeb, jak se u Našeho vojska denně beze vší závady a s velikým prospěchem děje, zevrubný zřetel vzíti jedině na poctivost a způsobilost uchazečů, pak na jejich křesťanské a mravní obcování. Podobné dispensace k nabytí držebnosti, pak práv měšťanských a mistrovských buďtež v poddanských městech krajskými úřady, v královských a věnných městech pak, kde zemští komoří jsou, těmito, a kde jich není, Naším zemským guberniem (zemským hejtmanstvím) beze všeho ztěžování udělovány. V případě však, že by se při dožádaných dispensacích vyskytly překážky, pro které by měly býti odepřeny, budiž o tom pokaždé našemu guberniu (zemskému hejtmanství) a od vás sem podána zpráva spolu s důvody k vůli opatření sobě Našeho nejvyššího rozhodnutí.

Kde však běží o občanské právo vyššího stavu, tam nechť udělí dispensaci po předchozím vyslechnutí zemského úřadu Naše česko-rakouská dvorská kancelář.

Toto Naše nejvyšší rozhodnutí oznámíte krajským úřadům, městským radám a panstvím zvláště tištěnými oběžníky, kterých větší počet než obyčejně jindy vydán býti má, tamním nakladatelským knihtiskařům pak dáte povolení, aby každému, kdo jich žádá, takové tištěné oběžníky vydati směli a tak dostatečné rozšíření i v jiných zemích umožnili."

Ve Vídni dne 13. října 1781.

Poznámky

1 Tuto dodatečnou větu vsunula státní rada vzhledem k církevním poměrům ve Slezsku.